БІБЛІОГРАФІЯ

1. Барышников Н. В. Параметры обучения межкультурной коммуникации в средней школе // Ин. яз. в шк. – 2002. - №2. – С. 28-32
2. Влахов С. Непереводимое в переводе / Влахов С., Флорин С. – М.: Междунар. отношения, 1980. – 352 с.
3. Гальскова Н. Д. Межкультурное обучение: проблема целей и содержания обучения иностранным языкам // Ин. яз. в шк. – 2004. - №1. – С. 3-8
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. - 376 с.
5. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. док. пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К., 2003. – 273 с.
6. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства: підручник. – К.: Вид. центр «Академія», 2006. – 336 с.
7. Колодько Т. Іншомовна соціокультурна компетенця у підготовці майбутнього вчителя іноземної мови // Неперервна проф. освіта: теорія і практика. – Вип. 3-4. – 2003. – С. 153-157
8. Красных В.В. Этнопсихолингвистика и лингвокультурология: курс лекций. – М.: ИТДГК «Гнозис», 2002. – 284 с.
9. Маслова В.А. Лингвокультурология: учеб. пособие для студ. высш. учебн. заведений. – М.: Издат. центр «Академия», 2001. – 208 с.
10. Пассов Ю. И. Диалог культур: социальный и образовательный аспект (ст. 2) // Мир русского слова. - 2001. - №2. – С. 4-9
11. Томахин Г. Д. Реалии в культуре и языке // Ин. яз. в шк. – 1981. - №1. – С. 64-69
12. Фіцула М. Педагогіка: навч. посіб. для студ. вищих педагог. закладів освіти. – К.: Видав. Центр «Академія», 2001. – 528 с. - (Альма- Матер)

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Лілія Білас – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри комунікації та лінгвокраїнознавства Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Наукові інтереси: лінгвокраїнознавчі студії, методи викладання загальновживаної англійської мови, національний компонент змісту освіти.

ДИДАКТИЗАЦІЯ ГРАМАТИЧНИХ КАТЕГОРІЙ ІМЕННИКА НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКИХ ПРИСЛІВ'ЇВ

Любов ВІТАЛІШ (Львів, Україна)

У статті розглянуто засади створення навчальних матеріалів для системного вивчення граматичних категорій німецького іменника. Обгрунтовується використання з цією метою німецьких прислів'їв як стабільних мовних зразків з комунікативною значимістю.

The article deals with requirements, which have to be accounted in the exercises for developing grammatical knowledge and skills of future German language teachers. Constant use of proverbs raise their interest in language learning.

До програми з німецької мови як основної для студентів першого та частково другого курсу німецької філології входить коло питань, які стосуються граматичних категорій іменника. Це граматичний рід іменників, їх відмінювання та утворення множини, граматичний рід та множина іменників-омонімів.

Перелічені граматичні теми неважкі для теоретичного розуміння, основна їхня складність полягає у тому, що для знання граматичних особливостей німецького іменника і правильного використання цього знання необхідно оволодіти значним масивом лексики. Звичайно, якась частина цього масиву іменників буде в активному слововжитку, частина залишиться у пасивному використанні, але, проробивши їх усі, студент чи молодий вчитель матиме чіткіше уявлення про частотність мовного явища, про обсяг свого активного і пасивного словника, про свій актуальний рівень знань і про необхідний напрям подальшої роботи над німецькою мовою.

Адже лексико-граматична природа багатьох мовних явищ стає збагненною лише на належному кількісному лексичному підґрунті. Саме до лексико-граматичних явищ належать граматичний рід іменників, омоніми та їхні форми множини, механізми утворення множини іменників. Знання такого граматичного явища як керування певним відмінком іменника з боку прийменника можна застосувати на практиці також лише знаючи лексику, а саме граматичний рід керованого іменника.

Сучасний навчальний посібник повинен забезпечити користувачеві – студентові та викладачеві – достатню кількість вправ і для вивчення явища, і для закріплення, і для повторення [2]. На нашу думку, щоб охопити великий масив мовного матеріалу, слід дотримуватись принципу послідовності та поступового зростання ступеня важкості у вправах [1]. Етапу комунікативних вправ, які вимагають підтримки викладача та участі у груповій роботі, студенти досягають зазвичай шляхом тривалої самопідготовки, керівництво якою може забезпечити посібник з граматики, подаючи відповіді до вправ, які (відповіді), у свою чергу, можуть також нести навчальне навантаження. Викладачам же для роботи з

групою потрібен обширний дидактичний матеріал як для перевірки знань студентів, так і для тестування. Велика кількість однотипних вправ сприятиме індивідуалізації аудиторних, домашніх та контрольних завдань.

Для зручності оцінювання та підрахунку балів вправи варто структурувати по десять речень або по двадцять слів. Ми пропонуємо переважно такі види завдань, які легко формалізувати і перевірити: вправи на підстановку пропущеного елемента (артикля, закінчення, суфікса множини, прийменника), вправи на перетворення однієї структури на іншу (як правило, з поданим зразком для виконання), відновлення порядку слів, визначення граматичної форми, пошук другої половини висловлювання.

Корисним може бути такий порядок роботи, коли студент спершу знайомиться з перекладом у правильних відповідях, а потім намагається його відтворити при виконанні вправи. У разі лексичної чи граматичної багатозначності з'являються цікаві аспекти поєднання лексики, нестандартні мовні ситуації, які виходять за рамки відомих студентам мовних зразків, пожвавлюють заняття і викликають позитивні інтелектуальні емоції у тих, хто вчиться, бо студенти бачать, що їхніх знань вистачає для висловлення значно ширшого кола думок, ніж вони звикли у традиційній академічній обстановці.

Для ілюстрування багатьох граматичних явищ ми використовуємо німецькі прислів'я. На прикладі прислів'їв значно легше запам'ятати артикль чи закінчення слабкого іменника, форму множини чи омонім, до того ж прислів'я є самодостатнім фразеологічним матеріалом у вивченні іноземної мови [3; 7], їх знання слугуватиме студентам у читанні німецької літератури, в майбутньому тестуванні чи опитуванні.

У більшості розділів перед вправами варто подати правила чи вказівки до граматичної теми та лексичний матеріал, таблиці, робочі листки тощо. Корисно, на нашу думку, структурувати сучасний посібник для вивчення лексико-граматичних явищ як робочий зошит – адже завжди буде змога повернутися до місця, де зупинився, і продовжити вивчення теми далі. Сучасна структура вправ і наявність ключів до них мотивуватиме і дисциплінуватиме студента і викладача, дасть змогу використовувати вправи з прислів'ями на різних етапах навчального процесу. Адже, як слушно вказують Гальскова Н. Д. та Гез Н. І., „процес навчання повинен мотивувати кожного учня до самостійного та активного здійснення навчальної діяльності, до усвідомленої оцінки свого мовленнєвого досвіду та за необхідності свідомої його корекції" [4: 150].

Граматичні категорії німецького іменника є також основними темами для вивчення на уроках німецької мови як іноземної у середній школі. Приклади для унаочнення часто складають для учнів додаткові труднощі, тому вживання прислів'їв [6; 8] могло би полегшити їм засвоєння цих лексико-граматичних явищ, а викладачеві та вчителеві їх пояснення і закріплення. (Літературу про використання прислів'їв у викладанні німецької граматики вказано нижче [2; 3; 6; 7; 8]).

Прислів'я – це вдячний матеріал для знайомства з культурними, країнознавчими особливостями німецького народу та його способу мислення. Оскільки програма з іноземних мов для загальноосвітньої школи України, затверджена Міністерством науки і освіти у 2005 році, вже у шостому класі передбачає вживання "виразів народної мудрості" [5: 55], можна припустити, що прислів'я будуть доречні вже з самого початку вивчення німецької мови у загальноосвітній школі, в університеті [7], тим більше у здобутті другого фаху. Прислів'я чи інші фразеологічні вислови можуть суттєво сприяти комунікативній насиченості заняття, започаткувати будь-яку розмовну тему чи потім логічно її завершити. При повторенні граматичної теми доцільніше та ефективніше звернутися до вже відомого учням чи студентам прислів'я, ніж до абстрактного речення з підручника.

Нижче ми пропонуємо невелику підбірку методичних матеріалів, які ілюструють використання прислів'їв для вивчення граматичних категорій німецького іменника.

Граматичний рід

Übung 1. Gebrauchen Sie richtig den Artikel in Sprichwörtern:

1. Je enger ..... Käfig, um so schöner ..... Freiheit. 2. Wo ..... Wirt ein Fresser ist, bleibt den Gästen nicht viel. 3. Wie ..... Fuhrmann, so ..... Gespann. 4. Wie ..... Blüte, so ..... Frucht. 5. ..... Maul ist schnell gefüllt, aber langsam ..... Auge. 6. Wie ..... Fürst, so die Räte. 7. Wenn die Gänse schnattern, schweigt ..... Nachtigall. 8. ..... Gerücht ist blind, aber es läuft schneller als ..... Wind. 9. ..... Seele hat kein Geschlecht. 10. ..... Alter ist geschwätzig.

Übung 2. Gebrauchen Sie den richtigen Artikel in Sprichwörtern:

1. Das Abc macht ..... meiste Weh. 2. Wer ..... Abc recht kann, hat ..... schwerste Arbeit getan. 3. ..... Abend lobt den Tag. 4. ..... Morgen ist weiser als ..... Abend. 5. Abends wird ..... Faule fleißig. 6. Ratet mir gut, sagte ..... Braut, aber ratet mir nicht ab. 7. Wie ..... Willkommen, so ..... Abschied. 8. ..... erste Bitte kann man niemand abschlagen. 9. Absicht ist ..... Seele der Tat. 10. Der Kluge wartet ..... Zeit ab.

Übung 3. Gebrauchen Sie in Sprichwörtern den richtigen Artikel:

1. ..... Himmel ist hoch, und der Kaiser ist weit. 2. Je älter ..... Bock, je härter ..... Horn. 3. Eigener Wille bringt in ..... Hölle. 4. Wie ..... Hörer, so ..... Lehrer. 5. Hunger und Durst braten ..... beste Wurst. 6. ..... beste Jäger kommt oft leer nach Haus. 7. Auch ..... Klügste kann irren. 8. Das Kalb will oft klüger sein als ..... Kuh. 9. ..... erste Kauf ist der beste. 10. ..... Koch wird vom Geruche satt.

Відмінювання іменників

Übung 4. Schreiben Sie die richtige Kasusform eines von folgenden Substantiven: Advokat, Bote, Gefährte, Hase, Hirt(e), Löwe, Narr.

1. Auch Arzt und ..... brauchen fremden Rat. 2. Die Wahrheit ist der beste ..... . 3. Selbst ist der beste ..... . 4. Der beste ....., wenn man selber geht. 5. Der eine schießt den ....., der andere isst den Braten. 6. Viele Hunde sind des ..... Tod. 7. Mein Name ist ....., ich weiß von nichts. 8. An den Klauen erkennt man den ..... . 9. Auch ein gefangener ..... ist noch ein ..... . 10. Dem ..... fehlt nichts als Verstand.

Übung 5. Schreiben Sie die richtige Kasusform eines von folgenden Substantiven: Tor, Schütz(e), Hirt(e), Bulle.

1. Mit Gewalt kann man wohl einen ..... melken. 2. Auch dem besten ..... frisst der Wolf ein Schaf. 3. Viel ....., schlecht gehütet. 4. Wenn man den Wolf zum ..... macht, ist die Herde in Gefahr. 5. An den Worten erkennt man den ....., wie den Esel an den Ohren. 6. Das Herz des ..... ist auf seiner Zunge. 7. Für den ..... gibt es keine guten Gründe. 8. Im Zorn erkennt man den ..... . 9. Wer Verstand sucht bei den ....., der hat seine Müh verloren. 10. Ein guter .....ist die beste Abwehr.

Übung 6. Schreiben Sie die richtige Kasusform eines von folgenden Substantiven: Schütz(e), Bauer, Ochs(e).

1. Ein guter ..... zielt nicht lange. 2. Je höher Ziel, je besser ..... . 3. Viel ..... und wenig Treffer. 4. Besser ein reicher .....als ein armer Edelmann. 5. Amtleute geben dem Herrn ein Ei und nehmen dem ..... zwei. 6. Hat der ..... Geld, hat`s die ganze Welt. 7. Auch ein ..... kennt sein Maß. 8. Den Mann nimmt man beim Wort, den ..... bei den Hörnern. 9. Man kann auch einem ..... die Haut nur einmal abziehen. 10. Wem das Glück wohlwill, dem kalbt ein ..... .

Утворення множини

Übung 7. Setzen Sie die fehlende Pluralform von einem der folgenden Substantive ein: der Hund, der Schuh, der Dieb, der Fisch, der Freund, der Schritt.

1. Die ....., die bellen, beißen nicht. 2. Wirf die alten ..... nicht weg, ehe du neue hast. 3. Junge Faulenzer, alte ..... . 4. Große ..... fressen die kleinen. 5. Alte ..... und Wege soll man nicht vergessen. 6. Furcht macht lange ..... . 7. In alten ..... geht man am bequemsten. 8. Stehler, Hehler und Befehler sind drei ..... . 9. In kleinen Gewässern fängt man auch ..... . 10. Viele ..... sind des Hasen Tod.

Übung 8. Setzen Sie die fehlende Pluralform von einem der folgenden Substantive ein: die Faust, die Frucht, das Jahr, die Maus, die Nuss, das Paar, das Schiff, das Schwein, das Stück.

1. Sorgen und ..... machen graue Haare. 2. Gleiche ..... geben den besten Tanz. 3. Große ....., große Wasser. 4. Wer nichts gelernt hat, muss die ..... hüten. 5. Viele ..... mehren den Haufen. 6. Andere Leute haben auch ..... . 7. Blüten sind noch keine ..... . 8. Alte ..... gehen auch in die Falle. 9. Wer ..... kauft, bekommt auch Schalen. 10. Alte ..... fressen auch gern frischen Speck.

Übung 9. Setzen Sie die fehlende Pluralform von einem der folgenden Substantive ein: der Bach, der Baum, der Bruch, der Gast, der Frosch, der Schatz, der Sohn, der Stamm, der Traum.

1. Viele ..... machen einen Fluss. 2. Hohe ..... tun schwere Fäller. 3. Liebe und ..... kommen ungeladen. 4. Alte ..... sind schwer zu heilen. 5. Wo Pfützen sind, da sind auch ..... . 6. ..... liegen tief. 7. Wer Töchter hat, der kriegt wohl

..... . 8. Alte ....., gute Früchte. 9. ..... sind Schäume. 10. Die fettesten ..... machen nicht satt.

Übung 10. Setzen Sie die fehlende Pluralform von einem der folgenden Substantive ein: das Buch, das Ei, das Haus, das Kind, das Land, das Lied, der Mann, das Nest.

1. Jahre lehren mehr als ..... . 2. Auch ein schwarzes Huhn legt weiße ..... . 3. Kleine ..... haben auch Fenster. 4. ..... und Narren sagen die Wahrheit. 5. Andere ....., andere Sitten. 6. In neue ..... legen die Hühner gern. 7. Große ....., kleine Rache. 8. Neue ....., neue Lehre. 9. Reicher Leute ..... geraten selten. 10. Jeder Frühling bringt neue ..... .

Lösungen

Übung 4. *1. Advokat 2. Advokat 3. Bote 4. Bote 5. Hasen 6. Hasen 7. Hase 8. Löwen 9. Löwe, Löwe 10. Narren*

Übung 5. *1. Bullen 2. Hirten 3. Hirten 4. Hirten 5. Toren 6. Toren 7. Toren 8. Toren 9. Toren 10. Schütze*

Übung 6. *1. Schütze 2. Schütze 3. Schützen 4. Bauer 5. Bauern 6. Bauer 7. Ochs 8. Ochsen 9. Ochsen 10. Ochs(e)*

Übung 7. *1. Hunde 2. Schuhe 3. Diebe 4. Fische 5. Freunde 6. Schritte 7. Schuhen 8. Diebe 9. Fische 10. Hunde*

Übung 8. *1. Jahre 2. Paare 3. Schiffe 4. Schweine 5. Stücke 6. Fäuste 7. Früchte 8. Mäuse 9. Nüsse 10. Mäuse*

Übung 9. *1. Bäche 2. Bäume 3. Gäste 4. Brüche 5. Frösche 6. Schätze 7. Söhne 8. Stämme 9. Träume 10. Träume*

Übung 10. *1. Bücher 2. Eier 3. Häuser 4. Kinder 5. Länder 6. Nester 7. Männer 8. Bücher 9. Kinder 10. Lieder*

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Віталіш Л. П. Градація труднощів у тестах з німецької граматики. – Німецька мова як іноземна на килимі суцвіття мов: Матеріали ювілейної конференції АУГ 26-27 вересня 2003 р. – Львів: ЛНУ, 2003. – 104 с. – С. 65-69.
2. Віталіш Л. П. Граматика німецької мови. Збірник вправ. Частина 1. – Львів: ПАІС, 2008. – 362 с.
3. Віталіш Л. П. Фразеологія німецької мови: Практикум. – Львів: ПАІС, 2007. – 138 с.
4. Гальскова Н. Д., Гез Н. И. Теория обучения иностранным языкам: Лингводидактика и методика. – М.: Изд. центр «Академия», 2005. – 336 с.
5. Іноземні мови: Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: Ірпінь-Перун, 2005. – 120 с.
6. Beyer H., Beyer A. Sprichwörterlexikon. – Leipzig: VEB Bibliographisches Institut, 1989. – 382 S.
7. Gavris' W. I., Mizin K. I. Der phraseodidaktische Aspekt im Deutschunterricht an den Universitäten. – Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземної: Матеріали п'ятої міжнародної науково-практичної конференції (Ред. Зерно-ва В. К. та ін.). – Полтава, 2004. – 234 с. – С. 47-49.
8. Vitalish L. Didaktisierungsmöglichkeiten deutscher Sprichwörter im Unterricht „Deutsch als Fremdsprache" // Наукові записки. Серія філологічна. – Острог: Видавництво НаУ "Острозька академія". – Вип. 7. – 2007. – 344 с. – С.38-41.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Любов Віталіш – кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології Львівського національного університету імені Івана Франка

Наукові інтереси: семантичний синтаксис, фразеологія, створення навчальних засобів, у тому числі з комп'ютерною підтримкою

ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ольга ДЕМ'ЯНЕНКО (Миколаїв, Україна)

Стаття присвячена загальним аспектам формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови на сучасному етапі розвитку освіти. Автор з'ясовує ступінь дослідження даного питання, аналізує формування технологічної компетентності та інформаційно-аналітичних умінь майбутніх педагогів.

The article is dedicated to the general aspects of the formation of professional competence of prospective foreign language teacher at the contemporary stage of the education development. The author analyzes the research level of this issue, the forming of technological competence and information-analytical skills of future teachers.

Постановка проблеми. Очевидно, що система вузівського навчання в багатьох країнах світу, у тому числі й в Україні, зазнає значних змін. Учитель у сучасній системі освіти все частіше стає дослідником нових можливостей, що відкриваються перед ним. *На етапі технологізації освіти виявлена актуальна потреба в розвитку педагогічних якостей*